

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaali-alan koulutusohjelma

Lapsi-, nuori- ja perhetyö

2014

Saara Salonen

LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTONUORTEN KOKEMUKSIA ELÄMÄNHALLINTATAIDOISTAAN

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaali-alan koulutusohjelma | Lapsi-, nuori- ja perhetyö

2014 | 38+9

Laura Närvi

Saara Salonen

LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTONUORTEN KOKEMUKSIA ELÄMÄNHALLINTATAIDOISTAAN

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisiksi lastenkoti Suvilinnan jälkihuoltonuoret kokevat omat elämönhallintataitonsa ja miten he kokevat jälkihuollon vaikuttaneen heidän itsenäistymiseensä ja elämönhallintataitoihinsa. Tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten lastenkoti Suvilinnan tarjoama jälkihuolto tukee nuorta itsenäistymisessä ja elämönhallintataitojen kehittämisessä.

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastatteluina kolmelta jälkihuoltonuorelta. Haastatelluista nuorista yksi oli yhä jälkihuoltosopimuksen piirissä ja kahdelta nuorista jälkihuolto oli jo päätynyt. Nuoret olivat iältään 20-21-vuotiaita. Haastattelut toteutettiin kasvokkain yksilöhaastatteluina ja jokainen haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin. Aineisto analysoitiin teemoittain. Tutkimuksen teoriaosuus koostuu lastensuojeluprosessin esittelystä, itsenäistymisestä ja aikuisuudesta ja elämönhallintakäsitteen määrittelystä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta nuorten ulkoisten elämönhallintataitojen olevan hyvät, mutta sisäisen elämönhallinnan vaatimat taidot olivat puutteelliset. Nuoret kokivat jälkihuollon tukeneen heitä hyvin erityisesti käytännön asioissa ja itsenäistymisessä, mutta juuri sisäisen elämönhallinnan vaatimien taitojen kehittämiseen olisi kaivattu enemmän tukea.

ASIASANAT: lastensuojeluprosessi, itsenäistyminen ja aikuisuus, elämönhallinta

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme in Social Services | Work with children, young people and families

2014 | 38+9

Instructor: Laura Närvi

Saara Salonen

LIFE COPING SKILLS OF YOUNG PEOPLE IN THE AFTER CARE OF CHILD WELFARE

The purpose of this thesis was to examine how the after care of children's home Suvilinna supports young people in becoming independent and in developing their life coping skills. The aim was to generate information of how the young people in the after care of Suvilinna experience their life coping skills and how they feel that the after care has affected their independence and life coping skills.

This thesis was conducted as a qualitative research. The data was collected using theme interview and by interviewing three youngsters. One of the youngsters was still in the after care programme and for two of them it had already ended. The youngsters were 20-21- years old. The interviews were conducted as face to face individual interviews and every interview was recorded and transcribed. The data was analysed thematically. The theoretical part of this thesis consists of child welfare process, independence and adulthood and the definition of life coping skills.

The results show that the youngsters had good outer life coping skills but the inner life coping skills were insufficient. The youngsters felt that after care of Suvilinna had supported them well especially in everyday things and in becoming independent, but they would've have wanted to have more support in developing their inner life coping skills.

KEYWORDS: child welfare process, independence and adulthood, life coping skills

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LASTENSUOJELUPROSESSI	8
2.1 Lastensuojelu	8
2.2 Avohuollon tukitoimet	9
2.3 Sijaishuolto	10
2.4 Jälkihuolto	11
3 ITSENÄISTYMINEN JA AIKUISUUS	13
3.1 Nuoruuden ja varhaisaikuisuuden kehitystehtävät	13
3.2 Itsenäisyyden ja aikuisuuden määritelmät	14
4 ELÄMÄNHALLINTA	16
4.1 Elämönhallinnan määritelmä	16
4.2 Itsenäisyys osana elämönhallintaa	17
5 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KOHDERYHMÄ	18
5.1 Lastenkoti Suvilinna	18
5.2 Tutkimuksen kohderyhmä	19
6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
7 TUTKIMUSMENETELMÄ	22
7.1 Tutkimusmetodi	22
7.2 Teemahaastattelu	22
7.3 Tutkimusaineiston keruu ja analyysi	23
8 TUTKIMUSTULOKSET	24
8.1 Tutkittavien taustatiedot	24
8.2 Nuorten määritelmä elämönhallinnasta ja kokemukset elämönhallintataidoistaan	24
8.3 Nuorten määritelmä itsenäisyydestä ja aikuisuudesta	25
8.4 Lastenkoti Suvilinnan jälkihuollon tuen vaikutus nuorten elämönhallintataitoihin ja itsenäistymiseen	27

9 JOHTOPÄÄTÖKSET	30
9.1 Yhteenveto tutkimustuloksista	30
9.2 Vertailua aikaisempiin tutkimustuloksiin	31
10 POHDINTA	33
10.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	33
10.2 Pohdintaa	34
LÄHTEET	37

LIITTEET

- Liite 1. Pelastakaa Lapset Ry:n tutkimuslupahakemus
- Liite 2. Tutkimuslupahakemuksen saatekirje
- Liite 3. Tutkimussuunnitelma
- Liite 4. Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Lastensuojelu on useista eri vaiheista koostuva prosessi, jonka tarkoituksena on varmistaa lapsen tai nuoren oikeus kasvatukseen ja huolenpitoon sekä lopulta nuoren jälkihuoltovaiheen aikana itsenäiseen aikuisuuteen. Huolimatta siitä, että Suomessa lasten suhteellinen osuus väestöstä on pienentynyt, on lastensuojelun tarve kasvanut. Lastensuojelun tilastojen mukaan vuonna 2012 Suomessa oli kodin ulkopuolelle sijoitettuna 17 830 lasta ja nuorta. Heistä kiireellisesti sijoitettiin 3 944 lasta. Yhteensä sijoitusten määrä kasvoi 1,6%:lla ja kiireellisten sijoitusten määrä 1,5%:lla edellisestä vuodesta. Myös avohuollon asiakkaana olevien lasten ja nuorten määrä kasvoi 7%:lla edellisestä vuodesta, tosin näistä asiakkaista 7000 oli jälkihuollon asiakkaita. Huostassa olleiden lasten ja nuorten määrä pysyi kuitenkin samana, kuin edellisenä vuonna. Lisääntynyt lastensuojelun tarve on lisännyt myös jälkihuoltoa tarvitsevien lasten ja nuorten määrää niin, että vuonna 2012 se oli 2 150. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

Lastensuojelu ja erityisesti lastensuojelun jälkihuolto on tutkimuksellisesti ajankohtainen aihealue, sillä lisääntyneestä lastensuojelutarpeesta huolimatta se on Suomessa vähän tutkittu alue. Lisäksi jälkihuolto on siitä erityisen vähän tutkittu aihealue. Jälkihuoltoon liittyvät kotimaiset tutkimukset ovat pääosin pienillä aineistoilla tehtyjä opinnäytetöitä, joissa on tutkittu nuoren kokemuksia jälkihuollosta ja sen vaikutuksesta itsenäistymiseen. Lastensuojelun jälkihuollon tutkimus on tärkeää myös siitä syystä, että lastensuojelun sijoitukseen panostetaan paljon resursseja, mutta sen tarjoaman jälkihuollon vaikutuksesta nuoren itsenäistymiseen ja elämänhallintataitoihin ei tiedetä paljoa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata sitä, millaisiksi lastenkoti Suvilinnan jälkihuoltoonuolet kokevat omat elämänhallintataitonsa ja miten he kokevat jälkihuollon vaikuttaneen heidän itsenäistymiseensä ja elämänhallintataitoihinsa. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä miten lastenkoti Suvilinnan tarjoama jälkihuolto vaikuttaa nuoren itsenäistymiseen ja elämänhallintataitojen kehittymi-

seen. Tästä tutkimuksesta saatavaa tietoa voidaan käyttää jälkihuoltotyön kehittämisessä.

Tässä tutkimuksessa elämänhallinnan käsitteellä tarkoitetaan sitä, että nuori selviytyy arjestaan, asettaa tulevaisuudelleen tavoitteita ja luottaa siihen, että voi itse ohjata elämäänsä. Elämänhallinta on käsite, joka pitää sisällään kaikki elämän osa-alueet kuten työn, koulutuksen, asumisen, sosiaaliset suhteet, perhetilanteen, terveyden ja taloudellisen tilanteen.

Kiinnostus lastensuojelun jälkihuoltotyöhön heräsi vähäisistä kokemuksistani jälkihuoltoonuurista kolmannen harjoittelujakson aikana. Harjoittelun jälkeen jäin pohtimaan lastensuojelun jälkihuollon mahdollisuuksia tukea jälkihuollon aikaisista selviytymistä ja itsenäiseen aikuisuuteen siirtymistä.

Tutkimusraportti etenee seuraavalla tavalla. Luvussa kaksi esitellään lastensuojeluprosessin rakenne, luvussa kolme tarkastellaan nuoruuden ja varhaisaikuisuuden kehitystehtäviä sekä itsenäisyyden ja aikuisuuden määritelmiä ja luvussa neljä määrittellään elämänhallinnan käsite ja tarkastellaan itsenäisyyttä sen osana. Luvussa viisi esitellään tutkimuksen kohderyhmä ja toimintaympäristö ja luvussa kuusi tutkimuskysymykset. Luvussa seitsemän tarkastellaan käytettyä tutkimusmenetelmää ja aineistonkeruu- ja analyysimenetelmää. Luvussa kahdeksan esitellään tulokset ja verrataan niitä aiempien tutkimusten tuloksiin. Luvussa yhdeksän ja kymmenen esitellään johtopäätökset ja pohdinta tutkimustuloksista.

2 LASTENSUOJELUPROSESSI

2.1 Lastensuojelu

Lastensuojelulla tarkoitetaan lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua, jota toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys, asiakassuunnitelma ja avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua on myös kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. Lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsen suotuisa kasvu, kehitys ja hyvinvointi. Lastensuojelun lisäksi sosiaalihuollosta vastaavalla kunnalla on myös velvollisuus järjestää ennaltaehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi, nuori tai hänen perheensä ei ole lastensuojelun asiakkaana. (LsL 417/2007, 3 § & 4 §.)

Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu, jota arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimenpiteet ja ratkaisut vaikuttavat lapsen hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Lastensuojelun yhtenä tavoitteena on puuttua riittävän varhaisessa vaiheessa perheen ongelmiin, joita voivat olla esimerkiksi päihteiden tai mielenterveydellisten sairauksien aiheuttamat ongelmat. Tätä kutsutaan varhaisen puuttumisen periaatteeksi. (Räty 2012, 8-9.)

Lastensuojelun on ensisijaisesti perustuttava vapaaehtoisuuteen. Perheen ja lapsen kanssa pyritään tekemään lastensuojelutyötä yhteistyössä, jolloin palveluita ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon vanhempien ja lasten toiveet ja mielipiteet niihin liittyen. Perheelle ja lapselle järjestettäviä palveluita ja tukitoimia järjestetään pääsääntöisesti kunnan määrärahojen puitteissa. Kun tavoitteena on ennaltaehkäistä perheen ja lapsen ongelmia sekä puuttua niihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ei ole samantekevää miten, mihin ja missä laajuudessa määrärahoja käytetään, vaan kunnalla on velvollisuus näiden määrärahojen puitteissa järjestää perheelle ja lapselle heidän tarpeidensa mukaisia lastensuojelupalveluja ja tukitoimia. (Räty 2012, 9-10.)

2.2 Avohuollon tukitoimet

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus ryhtyä lastensuojelun avohuollon tukitoimiin mikäli lapsi käyttäytymisellään vaarantaa oman kehityksensä ja terveytensä tai jos kasvuolosuhteet tai -ympäristö vaarantavat lapsen kehityksen ja terveyden. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on tukea lapsen tai nuoren myönteistä kasvua ja kehitystä sekä vahvistaa lapsen tai nuoren vanhempien, huoltajien tai hoidosta vastaavien henkilöiden kasvatustaitoja ja – mahdollisuuksia. (LsL 417/2007, 34 §.)

Avohuollon tukitoimet riippuvat siitä, millaisiin lapsen tai perheen ongelmiin halutaan vaikuttaa. Lapselle voidaan järjestää esimerkiksi tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhe- tai laitoshuoltoa. Kun suunnitellaan avohuollon sijoitusta, tulee ensisijaisena päämääränä olla perheen kuntouttaminen, ei pitkäaikaisempi sijoitus kodin ulkopuolelle. Ensisijaisesti sijoituksen tulisi tapahtua niin, että lapsi sijoitetaan yhdessä perheensä kanssa. Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisesti myös yksin, mutta sijoitukseen vaaditaan huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen aikana päätösvalta lasta tai nuorta koskevista asioista säilyy kokonaan huoltajalla. Avohuollon sijoitus on lakkautettava, mikäli huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi niin vaatii. (Saastamoinen 2010, 58-61.)

Avohuollon sijoituksen lisäksi lastensuojelun avohuollon tukitoimia ovat tuki lapsen ja perheen ongelmatilanteen selvittämiseen, lapsen taloudellinen tai muu tukeminen, tukihenkilö- tai perhe, lapsen kuntoutumista tukevat hoito- ja terapiapalvelut, perhetyö, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta sekä muu lasta tai perhettä tukeva toiminta. Näistä välttämättömiä ovat ne tukitoimet ja palvelut, joilla pyritään vaikuttamaan siihen ettei lapsen tai nuoren terveys ja kehitys vaarannu. Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän velvollisuutena on määritellä nämä palvelut ja tukitoimet sekä niiden järjestäminen asiakassuunnitelmassa. (Räty 2012, 277-280.)

2.3 Sijaishuolto

Lapsen sijaishuollolla tarkoitetaan kiireellisesti sijoitetun, huostaan otetun tai hallinto-oikeuden väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen tai nuoren hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuolto voidaan järjestää perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeita vastaavalla tavalla. (LsL 417/2007, 49 §.) Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle myös avohuollon tukitoimena, jälkihuoltona tai yksityisesti (Sosiaaliportti).

Sijaishuollon muotoja ovat esimerkiksi perhehoito, ammatillinen perhekoti ja laitoshuolto. Lapsi tai nuori voidaan sijoittaa väliaikaisesti myös vanhemman tai muun huoltajan hoidettavaksi ja kasvatettavaksi silloin, kun valmistellaan lapsen kotiin palaamista ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen tai kun lapsen etu sitä muutoin vaatii. Tällainen sijoitus voi kestää enintään kuusi kuukautta ja sijoitukseen täytyy liittyä erityinen peruste. (Saastamoinen 2010, 7-12.) Mikäli lapsen etu sitä vaatii, voidaan hänet sijoittaa myös vankeusrangaistustaan suorittavan tai tutkintavankeudessa olevan vanhempansa hoidettavaksi ja kasvatettavaksi vankilan perheosastolle enintään siihen asti, että lapsi täyttää kaksi vuotta (LsL 417/2007, 49§). Lapsen sijaishuoltoa voidaan järjestää myös muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä ja niitä vastaavalla tavalla. Tällainen tilanne voi syntyä silloin, kun lapsi tai nuori otetaan huostaan esimerkiksi terveydenhuollon toimenpiteiden toteuttamiseksi. Silloin lapsi voidaan sijoittaa terveydenhuollon yksikköön. (Räty 2012, 406.)

Kun lapselle tai nuorelle valitaan sijaishuoltopaikkaa, on kiinnitettävä huomiota lapsen etuun. Tällöin ratkaisevaa on se, missä lapsen tai nuoren tarpeita edellyttävä ja niitä vastaava hoito ja huolenpito voidaan järjestää. Tämä mahdollistaa sen, että lapsen iällä ei ole merkitystä kun arvioidaan sijoitetaanko lapsi perhehoitoon vai laitoshuoltoon. Säännös mahdollistaa myös lapsen sijoittamisen ilman ikärajoitusta esimerkiksi koulukotiin tai erityiseen huolenpitoon. Sijaishuoltopaikkaa valittaessa on myös kiinnitettävä huomiota lapsen oikeuteen pitää yhteyttä vanhempiinsa ja muihin läheisiin. (Räty 2012, 406, 410-411.)

2.4 Jälkihuolto

Lastensuojelun jälkihuolto on Suomessa viimeinen osa lakisääteistä lastensuojelun sijaishuoltoprosessia. Jälkihuolto järjestetään sijaishuollon tai avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen päättymisen jälkeen. Jälkihuolto on lastensuojelulain mukaan nuoren subjektiivinen oikeus sijoituksen päättymisen jälkeen ja sitä tulee järjestää nuorelle ja hänen huoltajilleen siinä laajuudessa kuin perhe sitä välttämättä tarvitsee. (LsL 417/2007, 76 §.) Sosiaalihuollosta vastaavan kunnan velvollisuus järjestää lapsen tai nuoren tarpeisiin perustuvaa jälkihuoltoa päättyy, kun nuori täyttää 21 vuotta tai kun viisi vuotta on kulunut viimeisestä sijoituksesta (LsL 417/2007, 75 §).

Jälkihuollon tarkoituksena on tukea lapsen tai nuoren kotiutumista tai itsenäistymistä. Lisäksi jälkihuollon tavoitteena on tukea nuorta hänen vahvuuksiensa löytämisessä ja niiden hyödyntämisessä ja auttaa nuorta tulemaan sinuiksi itsensä kanssa. Jälkihuolto voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen sijaishuollon aikana: suunnitteluun, nuoren tukemiseen, lähiverkoston tukemiseen ja arviointiin. Jälkihuollon alustavan suunnitelman laatimisen voi aloittaa jo sijoitusvaiheessa kun tehdään arviota sijoituksen kestosta. Käytännössä suunnitelman teko aloitetaan kuitenkin sijoituksen viimeisen vuoden aikana. Lapsi tai nuori otetaan suunnitelman tekoon mukaan ikään ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Jälkihuollon suunnittelua tehdään kolmella eri tasolla: huolto-, hoito- ja kasvatustasolla sekä jälkihuoltosuunnitelmassa. Suunnitelmien tehtävänä on konkretisoida jälkihuollolle asetetut tavoitteet arkipäivissä toteutettaviksi ja arvioitaviksi asioiksi. (Laaksonen 2004, 15-17, 27.)

Jälkihuollon aikana nuorta pyritään tukemaan usealla tavalla. Tämän tuen muotoihin lukeutuvat taloudellisen tuen lisäksi psykososiaalinen tuki, asumisen tukeminen, koulutuksen ja työelämän tukeminen ja lähiverkoston tukeminen. Jälkihuoltoon nuoren saama psykososiaalinen tuki tarkoittaa useimmiten nuoren ja sosiaalityöntekijän kahdenkeskisiä tapaamisia, mutta tapaamisiin voidaan ottaa mukaan myös nuorelle läheinen henkilö. Nuori saattaa tarvita apua myös arjessa selviytymiseen, virastoissa asioimiseen ja itsenäisen elämän taitoihin. Asu-

misen tukeminen voidaan järjestää tukiperheasumisena, tuettuna asumisena tai esimerkiksi niin, että nuori asuu sijaishuoltopaikan itsenäistymisasunnossa. (Laaksonen 2004, 28-34.) Jälkihuoltonuoren lähipiiriä voidaan tukea esimerkiksi järjestämällä vanhemmille avohuollon palveluja tai taloudellista tukea (HE 252/2006).

Jälkihuollon sopimuksen piirissä olevaa nuorta tuetaan taloudellisesti vahvasti. Lapsen tai nuoren kodin ulkopuolisen sijoituksen aikana sosiaalihuollosta vastaava kunta kerää nuorelle itsenäistymisvaroja, jotka kattavat vähintään 40% hänen tuloistaan, korvauksistaan ja saamisistaan. (LsL 417/2007, 77 §.) Lapsen tai nuoren itsenäistymisvaroja kerryttäviä tuloja ovat esimerkiksi eläke, elatusavut, avustukset tai muut tulot, korvaukset tai saamiset siltä ajalta jonka sijoitus kestää. Itsenäistymisvarojen lisäksi jälkihuollon piirissä olevalle nuorelle voidaan myöntää toimeentulotukea. Jälkihuollon piirissä olevan toimeentulotukeen eivät vaikuta itsenäistymisvarat eikä sen myöntäminen ole sidottu toimeentulotukinormeihin, sillä nuoren saaman taloudellisen tuen tulee olla riittävää. (Laaksonen 2004, 41.)

Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on myös velvollisuus valvoa, että nuoren saamat itsenäistymisvarat käytetään hänen itsenäistymistään tukeviin hankintoihin, joita voivat olla esimerkiksi oman asunnon kalustus, opiskelupaikan saamista varten tehtävät hankinnat, tai muut perustellut menot. Itsenäistymisvarojen tarkoituksena on tukea nuorta oman elämän alkuun pääsemisessä. Koska sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on velvollisuus valvoa, että varat käytetään itsenäistymistä tukeviin hankintoihin, on sillä myös oikeus päättää, koska varat nuorelle maksetaan ja luovutetaan. Lähtökohtana on, että varat maksetaan kun jälkihuolto päättyy. Mikäli sosiaalityöntekijä arvioi lapsen tai nuoren olevan riittämättömän kypsä itsenäisesti päättämään omista asioistaan ja rahan käytöstä, voi hän päättää että rahat maksetaan kokonaan tai osittain jälkihuollon vielä kestäessä. Viimeistään itsenäistymisvarat on kuitenkin maksettava nuorelle kun hän täyttää 21 vuotta. (Saastamoinen 2010, 131-133.)

3 ITSENÄISTYMINEN JA AIKUISUUS

3.1 Nuoruuden ja varhaisaikuisuuden kehitystehtävät

Nuoruusiällä tarkoitetaan lapsuuden ja aikuisuuden väliin sijoittuvaa kehitysvaihetta, ikävuosia 12-22. Nuoruusiässä lapsenomaiset toiveet ja ristiriidat tulevat uudelleen esiin. Tämän vuoksi nuoruutta pidetään mahdollisuutena parantaa aikuisuuden elämänlaatua. (Aalberg & Siimes 2007, 15.) Aikuisuus kattaa määritelmänä varhaisaikuisuuden, keski-ikäisyyden ja näitä seuraavan myöhäsaikuisuuden ikävaiheet. Varhaisaikuisuus sijoittuu ikävuosien 20-40 välille, keski-ikä vuosien 40-65. Myöhäsaikuisuus alkaa näin ollen ikävuodesta 65. Aikuisuuteen siirtyessään nuori alkaa kantaa vastuuta itsestään, tekee itsenäisesti päätöksensä ja on taloudellisesti itsenäinen. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen & Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2006, 160-161.)

Havighurstin ja Eriksonin kehitysteorioiden mukaan ihmisen tulee jokaisessa elämänvaiheessa selviytyä erilaisista tehtävistä voidakseen siirtyä seuraavalle tasolle. Näitä tehtäviä kutsutaan kehitystehtäviksi. Nuoruudessa osa kehitystehtävistä liittyy fyysiseen kypsymiseen, osan tavoitteena taas on toteuttaa yhteiskunnan asettamia normeja, kuten kodista irtautuminen ja parisuhteen luominen. Osa taas liittyy psyykkiseen kehitykseen ja oman sukupuoli-identiteetin omaksumiseen. Varhaisaikuisuudessa kehitystehtäviä taas ovat esimerkiksi perheen perustaminen ja työelämään siirtyminen. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen & Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2006, 131.)

Havighurstin kehitysteorian mukaan ihmiseen kohdistuvat haasteet ja vaatimukset muuttuvat iän myötä ja näiden kehitystehtävien onnistuminen luo myönteisen pohjan yksilön hyvinvoinnille ja myöhemmälle fyysiselle ja psyykkiselle kehitykselle. Havighurstin mukaan yksilön kehitystä säätelevät normit, odotukset, sosiaaliset roolit, henkilökohtaiset tavoitteet ja biologiset muutokset. Näiden kehitystehtävien täyttäminen lisää Havighurstin teorian mukaan yksilön onnellisuutta. Havighurst on määritellyt nuoruuden ja varhaisaikuisuuden kehitystehtävät itsenäisyyttä korostaviksi, kun taas Eriksonin mukaan ihmisen kehitys on

biologisen kypsymisen, sosiaalisten suhteiden ja egon toiminnan tulos. Nämä ovat osa ihmisen identiteettiä, jonka muodostamisen Erikson määrittelee tärkeäksi nuoruuden kehitystehtäväksi. Eriksonin mukaan nuoren identiteetin rakentumiseen vaikuttavat nuoren tekemät ratkaisut tietyn ammatin, ihmissuhteiden ja maailmankatsomuksen suhteen. Erikson jäsentää ihmisen psykososiaalisen kehityksen kahdeksaan vaiheeseen, joissa biologiset ja sosiaaliset muutokset synnyttävät niin sanotun psykososiaalisen kriisin. Aikuisuuteen hän sisällyttää kahden psykososiaalisen kriisin ratkaisemisen. Kriisien ratkaisuista voi seurata varhaisaikuisuudessa joko läheisyyden tai eristyneisyyden kokemus. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen & Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2006, 131, 143, 162-166.)

Aalberg ja Siimes yhdistävät nämä kaksi kehitysteoriaa omassa määritelmässään ihmisen kehityksellisestä päämäärästä. Heidän mukaansa erityisesti nuoruuden päämääränä on saavuttaa itse hankittu autonomia. Saavuttaakseen tämän autonomian nuoren on ratkaistava kolme kehitystehtävää, jotka kuuluvat nuoruuden ikäkauteen. Nämä kehitystehtävät ovat vanhemmista irrottautuminen ja heidän uudelleen löytäminen aikuisella tasolla, oman seksuaalisuuden ja seksuaalisen identiteetin omaksuminen sekä ikätovereiden apuun turvautuminen nuoruusiän kasvun ja kehityksen aikana. Näiden kehitystehtävien ratkaiseminen sitoo nuoren yhteiskunnan jäseneksi, joka kantaa vastuun itsestään ja omista valinnoistaan. (Aalberg & Siimes 2007, 67-68, 71.)

3.2 Itsenäisyyden ja aikuisuuden määritelmät

Suomessa 18-vuotias luokitellaan lain mukaan täysi-ikäiseksi ja vastuulliseksi omista teoistaan ja päätöksistään. Täysi-ikäisyys ei kuitenkaan takaa nuoren aikuisuutta varsinkaan silloin, kun henkinen ja fyysinen ikä eivät vastaa toisiinsa. Tästä johtuen ikä ei ole paras tekijä määrittelemään aikuisuutta, vaan nuoren itsenäisyys ja oman minäkuvan ja identiteetin eheys toimivat parempina määrittelijöinä. (Sosiaaliportti 2014.)

Nyky-yhteiskunnassa aikuisuus ei ole itsestään selvä käsite, vaan moniulotteinen ja pitkä prosessi. Tämän prosessin varrella nuoren on tehtävä valintoja,

päätöksiä ja ratkaisuja ja ymmärrettävä niiden monitahoiset seuraukset tulevaisuuden kannalta. Vastuu oman elämänkulun onnistumisesta on siirtynyt yhteiskunnalta yksilölle. Aikuisuuden ehdot sisältävät tiettyjä vakiintuneita ulkoisia tunnusmerkkejä, kuten opintojen päättämisen, itsenäisen asumisen, oman perheen ja vakiintuneen aseman työelämässä. (Aapola & Ketokivi 2013, 7, 26-27.) Aikuiseksi määritellään siis yksilö, joka kykenee kantamaan vastuun itsestään ja teoistaan, tekemään päätöksiä ja tulemaan taloudellisesti toimeen itsenäisesti (Nurmi, Ahonen, Lyytinen & Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2006, 160-161). Näiden piirteiden rinnalla korostetaan kuitenkin entistä voimakkaammin yksilön sisäistä kehitystä koskevia vaatimuksia riittävästä henkisestä kypsyydestä. Näin ulkoisten aikuisuuden mittareiden merkitys vähenee. Aikuisuus on samalla ihanne ja kauhistus, kulttuurinen arvo jota tulee tavoitella. (Aapola & Ketokivi 2013, 26-27.)

Aikuisuus ja itsenäisyys linkittyvät hyvin vahvasti toisiinsa. Huotarin (2010) tutkimuksessa itsenäisyydellä tarkoitetaan riippumattoman elämän elämistä ja yhteiskuntaan sijoittumista. Yhteiskunnan odotukset ja edellytykset itsenäisyydelle ovat itsenäinen asuminen ja talouden hoitaminen, itsestään vastuun kantaminen, ammattiin kouluttautuminen ja työuran aloittaminen, sekä taloudellinen riippumattomuus. Itsenäisyys ei kuitenkaan tarkoita yksinäistä elämää, vaan itsenäisen elämän elämistä muiden ihmisten kanssa.

Suomalaisessa, riippumattomuutta korostavassa kulttuurissa itsenäisyys on ihanne jota tavoitellaan. Mitä nuorempina ihminen osaa huolehtia itsestään, sen parempi. Itsenäisesti pärjäämisellä on suuri merkitys. Nykyajan individualistisessa yhteiskunnassa itsenäisyys on oman elämän toteuttamista ja sen mukanaan tuomaa omaa rauhaa, vapautta tehdä mitä haluaa. Itsenäisyyttä ja itsenäistymistä pidetään myös tietynlaisena vapautena vanhemmista, joka toteutuu nuoren muuttaessa omilleen. Itsenäisellä ihmisellä on määräysvalta itseensä ja omiin asioihinsa, sekä aikuisen oikeudet tehdä päätöksiä. (Aapola & Ketokivi 2013, 83-89.)

4 ELÄMÄNHALLINTA

4.1 Elämönhallinnan määritelmä

Elämönhallintaa voidaan pitää eräänlaisena sateenvarjokäsitteenä, jonka alle lukeutuu laaja käsitteiden joukko ja sitä käytetään arkikielessäkin useissa eri yhteyksissä (Järvikoski 1996, 35-36). Elämönhallinta on tilannesidonnaista ja se on mahdollista myös menettää hetkeksi (Heikkonen & Välikangas 2011, 1-5). Elämönhallinnan tunnetta pidetään yhtenä elämän perustarpeista ja minäkuva ja itsetunto liittyvät siihen vahvasti (Keltikangas-Järvinen 2008, 15-17). Elämönhallinnan käsite pohjautuu englannin kielen ”coping”- eli selviytymis-käsitteestä, jolla viitataan yksilön tiedollisiin ja käyttäytymisessä ilmeneviin toimintoihin, joiden avulla yksilö pyrkii hallitsemaan, sietämään ja vähentämään ulkoapäin tulevien ja omien sisäisten vaatimuksiensa välistä ristiriitaa (Riihinen 1996, 17-19).

Elämönhallintaa tarkastellaan usein ulkoisena ja sisäisenä elämönhallintana. Ulkoinen elämönhallinta on kyseessä silloin, kun ihminen kokee pystyvänsä ohjaamaan elämänsä kulkua ilman, että siihen vaikuttavat ulkopuoliset tekijät. Ulkoisen elämönhallinnan tunteeseen vaikuttavat muun muassa yksilön sukupuoli, koulutus ja ammatti. Ulkoisen elämönhallinnan tunteen päätavoite on tuntea olevansa aineellisesti ja henkisesti turvatussa asemassa. Tällöin aineellisen vaurauden ja taloudellisen riippumattomuuden tavoittelu on hyvin keskeinen osa ihmisen elämää. Sisäinen elämönhallinta on käsitteenä monimutkaisempi määritellä. Sisäisellä elämönhallinnalla tarkoitetaan sitä, että ihminen kykenee sopeutumaan tilanteiden vaatimalla tavalla ja niin sanotusti näkemään asioiden parhaat puolet. Sisäisen elämönhallinnan opettelu alkaa jo lapsuudessa. Yksinkertaistettuna sisäisellä elämönhallinnalla tarkoitetaan tunteiden käsittelyä, ongelmien ratkaisua ja sopeutumiskykyä. (Roos 1987, 65-66.)

4.2 Itsenäisyys osana elämänhallintaa

Hyvät elämänhallintataidot ovat keskeinen osa itsenäistymistä ja itsenäisyyden tunnetta. Huotarin (2010) tutkimuksessa itsenäisyys määritellään riippumattoman elämän elämisenä ja yhteiskuntaan sijoittumisena. Suuri osa siitä, mikä mielletään itsenäisyydeksi liittyy olennaisesti ulkoisen elämänhallinnan tunteeseen. Kun yksilöllä on hyvä ulkoinen elämänhallinta, on hän riippumaton muista aineellisesti ja taloudellisesti. Itsenäisyyteen liittyy kuitenkin myös vastuun kantaminen omasta itsestä ja omista päätöksistä, sekä itsenäisen elämän eläminen muiden ihmisten kanssa heiltä tukea ja vuorovaikutusta saaden. Nämä taas sisältyvät sisäisen elämänhallinnan tunteeseen. Yksilö ei siis voi itsenäistyä ja olla itsenäinen, elleivät hänen elämänhallintataitonsa ole tasapainossa.

Elämänhallintaan liittyvä resilienssin, eli pärjäävyyden käsite, on olennainen osa jälkihuoltonuoren itsenäisyyden tunnetta. Resilienssillä viitataan elämässä selviytymiseen ja onnistumiseen tilanteissa, joissa yksilön lähtöolosuhteet ovat heikot ja hänellä on ollut paljon vastoinkäymisiä ja vaikeita kokemuksia. (Collins 2001, 281.) Tällaiseksi vaikeaksi kokemukseksi voidaan luokitella esimerkiksi kodin ulkopuolelle sijoittaminen, jonka yksilö kuitenkin kykenee kääntämään mahdollisuudeksi, jos resilienssin tunne on vahva. Yksilön sisäinen elämänhallinta mahdollistaa ominaisuuksillaan resilienssin tunteen, mikäli sisäiset elämänhallintataidot ovat vahvat.

Honkisen (2009) mukaan resilienssin käsitettä lähellä on myös koherenssin tunne. Koherenssin tunne on esimerkki suoriutumisesta, joka käyttää erilaisia selviytymiskeinoja. Sekä resilienssin että koherenssin tunteen teorioissa terveyden kehittyminen ja säilyminen nähdään jatkuvana prosessina. Resilienssissä tällä viitataan suojaaviin tekijöihin, jotka vastaavat koherenssin tunteen puolustusvoimavaroja. Nämä käsitteet liittyvät Honkisen (2009) mukaan elämänhallinnan tunteeseen oleellisesti, sillä yksilö mittaa ja muokkaa niiden avulla omaa kompetenssiaan. Kompetenssilla tarkoitetaan yksilön mahdollisuuksia selviytyä erilaisista tehtävistä ja saada aikaan toivottuja lopputuloksia. Toisin sanoen yksilön mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja sen hallintaan.

5 TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA KOHDERYHMÄ

5.1 Lastenkoti Suvilinna

Lastenkoti Suvilinna on Pelastakaa Lapset ry:n alaisuudessa toimiva lastenkoti Turun Hirvensalossa. Suvilinna on seitsenpaikkainen, kodinomainen sijaishuoltopaikka 7-18-vuotiaille lapsille ja nuorille. Lastenkodin lisäksi samalla tontilla on perhekuntoutusyksikkö Suvikumpu, jossa sijaitsee perheasuntojen lisäksi kaksi itsenäistymisasuntoa jälkihuollossa oleville Suvilinnan nuorille. Henkilökunta Suvilinnassa on pitkäaikaista ja omahoitajuus on keskeinen työskentelymenetelmä lasten kanssa. Lasten suhdetta perheeseensä ja muihin läheisiin tuetaan muun muassa puheluiden ja vastavuoroisten vierailuiden avulla. Suvilinna tarjoaa jälkihuoltoa omille nuorilleen ja jälkihuollossa oleviin nuoriin pidetään yhteyttä ja heitä tavataan säännöllisesti. (Pelastakaa Lapset ry.)

Suvilinnan tarjoama jälkihuolto toteutetaan Pelastakaa Lapset ry:n määrittelemän jälkihuolto-ohjelman pohjalta. Ohjelma koostuu neljästä portaasta. Ensimmäinen porras määritellään muuttokuukautena, jolloin nuorelle tarjotaan täysi tuki. Ensimmäisen portaaseen sisältyy tärkeimpänä se, että nuori muuttaa itsenäiseen asuntoon, joka voi olla Pelastakaa Lapset ry:n tarjoama itsenäistymis-/tukiasunto tai ulkopuolelta vuokrattu. Nuori tekee vuokrasopimuksen kuitenkin itse ja hoitaa asumiseen sisältyvät maksut. Muuttaessaan nuori saa muuttoapua ja on tervetullut vapaasti käymään lastenkodissa niin halutessaan. Omaohjaajaansa hän tapaa vähintään kerran viikossa ja lisäksi muuta yhteydenpitoa pidetään yllä myös muiden aikuisten taholta. Ensimmäisen portaan tavoitteena on tukea nuorta itsenäisen asumisen suuntaan. (Lastenkoti Suvilinnan perehdytyskansio.)

Toinen porras määritellään itsenäisen asumisen portaana, jolloin nuorelle tarjotaan tiivistä tukea. Tällöin nuori asuu itsenäistymis- tai jälkihuoltoasunnossa ja hänellä on voimassa oleva jälkihuoltosopimus. Nuoren luokse tehdään kotikäyn-

tejä ja nuori tapaa omahoitajaansa. Nuoren kanssa laaditaan henkilökohtaisia tavoitteita viikko- ja kuukausisuunnitelman muodossa. Nuorta tuetaan edelleen virastoasioinnissa ja hän voi käydä sovitusti lastenkodissa, sekä soittaa jos hänellä on asiaa. Kolmas porras on myös itsenäisen asumisen porras, mutta nuorelle tarjotaan kevennettyä tukea. Nuori asuu itsenäistymis- tai jälkihuoltoasunnossa kuten edellä ja henkilökohtaiset tavoitteet laaditaan pidemmälle aikavälille kuukausi- ja vuosisuunnitelman muodossa. Omahoitajatyöskentely jatkuu ohjauskeskustelujen muodossa, joita nuori käy ohjaajansa kanssa viikoittain. Nuoren kanssa suunnitellaan tulevaisuutta ja mahdollista jatkoasumista, sekä käydään läpi erotyöskentelyä jälkihuollon lähetessä loppuaan. Neljäs porras tarjoaa nuorelle vain jälkituen. Tällöin nuori asuu omassa asunnossa omalla vuokrasopimuksella, eikä esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry:n tarjoamassa itsenäistymis- tai tukiasunnossa. Säännölliset omahoitajatapaamiset ovat loppuneet, mutta nuorella on tukihenkilönä omahoitajansa tai joku muu lastenkodin työntekijöistä. Tavoitteena kuitenkin on, että nuori saisi riittävät eväät itsenäiseen pärjäämiseen. Portaille ei ole määritelty tiettyä aikaväliä, vaan se sovitaan nuoren kanssa yksilökohtaisesti. Joku nuori saattaa tarvita tiivistä tukea 21 ikävuoteen asti ja toinen taas pärjätä kevennetyllä tuella jo muutaman kuukauden itsenäisen asumisen jälkeen. (Lastenkoti Suvilinnan perehdytyskansio.)

Suvilinnan tarjoama jälkihuolto on hyvin käytännönläheistä ja pureutuu jokapäiväisten askareiden ja velvollisuuksien hoitoon, tarvittaessa myös niin sanotusti ”kädestä pitäen” nuorta opastaen. Tällaisia asioita saattavat olla esimerkiksi pyykin pesu, ruoan laitto, laskujen maksu tai virastoasioiden hoito, eli ne liittyvät hyvin oleellisesti ulkoisen elämänhallinnan sisältämiin taitoihin ja tarpeisiin. Sisäisen elämänhallinnan osa-alueita taas saattaisivat olla palavereissa nuoren henkisenä tukena oleminen tai sosiaalisten suhteiden ylläpidossa auttaminen.

5.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Tutkimukseen osallistui kolme täysikäistä nuorta, joista yksi on lastenkoti Suvilinnan jälkihuollon asiakkaana ja kaksi on ollut Suvilinnan jälkihuollon asiakkaa-

na. Tutkimuksen kohdejoukko on valittu harkinnanvaraisesti jälkihuolto nuorten joukosta. Harkinnanvaraisella otannalla tarkoitetaan tässä tapauksessa sitä, että otanta on valittu sellaisten jälkihuolto nuorten joukosta, jotka ovat vapaaehtoisesti halunneet osallistua tutkimukseen ja joihin saatiin yhteys.

Haastattelupyynnöt lähetettiin lastenkoti Suvilinnan puhelimesta, jotta vältettiin vaihtolovelvollisuuden rikkoutuminen. Haastattelupyynnöt lähetettiin kuudelle nuorelle, joista viisi vastasi. Yksi vastanneista oli haastattelujen tekohetkellä ulkomailla ja toinen jätti toistuvasti saapumatta sovittuihin tapaamisiin. Tästä johtuen haastateltavia oli lopulta vain kolme.

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata sitä, millaisiksi lastenkoti Suvilinnan jälkihuoltoonuolet kokevat omat elämähallintaitonsa ja miten he kokevat jälkihuollon vaikuttaneen heidän itsenäistymiseensä ja elämähallintaitoihinsa. Tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten lastenkoti Suvilinnan tarjoama jälkihuolto vaikuttaa nuoren itsenäistymiseen ja elämähallintataitojen kehittymiseen.

Tutkimuksessa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitä nuorten mielestä elämähallinnalla tarkoitetaan?
2. Millaisiksi Suvilinnan jälkihuollossa tällä hetkellä olevat ja sen piiristä poistuneet nuoret kokevat elämähallintaitonsa?
3. Miten Suvilinnan jälkihuollon piirissä olevat ja sen piiristä poistuneet nuoret kokevat jälkihuollon tuen vaikuttaneen elämähallintaitoihinsa?

7 TUTKIMUSMENETELMÄ

7.1 Tutkimusmetodi

Tieteellinen tutkimus toteutetaan aina jonkin menetelmän avulla. Tutkimusmenetelmää valittaessa oli pohdittava sitä, millainen tutkimuskohteena oleva ilmiö, eli jälkihuolto nuorten kokemukset elämänhallintataidoistaan, on. Tutkimuksen menetelmän valinta vaikutti samalla muihin tutkimuksen osa-alueisiin. Menetelmä ymmärrettiin tutkimuksessa kokonaisuutena, johon kuuluivat sekä tutkimusstrategian, aineiston hankintamenetelmän että analyysimenetelmän valinta ja noudattaminen. Edellä mainitut osa-alueet kiinnittyvät kiinteästi toisiinsa ja tutkimuksen ongelmanasetteluun. Tutkimusmenetelmällisten valintojen tuli seurata tutkimusongelmista, jolloin oli mietittävä menetelmä, jonka avulla saatiin parhaiten mahdollisimman luotettavaa tietoa tutkimuskohteesta. (Brink & Wood 2005.)

Tämä tutkimus oli kvalitatiivinen laadullinen tutkimus, se vastasi kysymyksiin miten ja miksi. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on kuvata todellista elämää, ei todentaa valmiiksi asetettua hypoteesia. Lisäksi laadullisessa tutkimuksessa käsitellään tutkimustapauksia ainutlaatuisina ja tulkitaan saatua aineistoa sen mukaan, jolloin tutkimuksen kohderyhmä voi olla pienempi, kuin vaikkapa kvantitatiivisessa tutkimuksessa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157-160.)

7.2 Teemahaastattelu

Aineistonhankintamenetelmän valintaan vaikutti se, miten aineistoa oli tarkoitus tutkimuksessa hyödyntää. Tämän tutkimuksen aineistonhankintamenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, joka on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä eli sille on ominaista, että jotkin haastattelun teemat on lyöty lukkoon, muttei kaikkia. Teemahaastattelulla tutkitaan yksilön ajatuksia, tuntemuksia, kokemuksia ja sanatonta kokemustietoa.

Haastattelu sopi tiedonhankintamenetelmäksi siksi, että tutkittiin tunneperäisiä ja yksityisluontoisia asioita, joita tässä tutkimuksessa olivat jälkihuoltoon ja elämänhallintaan liittyvät kokemukset. Lisäksi haastattelu sopi tutkimusmenetelmäksi siksi, että tutkittavasta ilmiöstä on vähän tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 35-36, 47-48.)

7.3 Tutkimusaineiston keruu ja analyysi

Tutkimusaineiston keruu toteutettiin kasvokkaisina yksilöhaastatteluina, joita suositellaan tiedonkeruumenetelmäksi erityisesti silloin, kun haastateltava ryhmä eroaa muista ja on esimerkiksi marginaaliryhmä (Fontana & Prokos 2007, 23), kuten jälkihuoltoon nuoret muista nuorista poikkeavien huostaanottokokemuksensa perusteella ovat. Haastattelut toteutettiin mahdollisimman häiriöttömässä, mutta haastateltavalle luontevassa tilassa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Saatujen äänitteiden litteroinnilla tarkoitetaan puhtaaksikirjoitusta, eli aineisto kirjoitettiin tekstiksi sanasta sanaan (Hirsjärvi & Hurme 2004, 138-140). Haastattelut tehtiin nimettöminä, jolloin kohdejoukon anonymiteetti säilyi.

Tutkimusaineiston analyysi tehtiin tieteellisesti ja luotettavasti noudattaen hyvän tieteellisen käytännön edellyttämää tapaa ja hyödyntämällä kerätty aineisto. Tutkimusta arvioitiin kokonaisuutena, jolloin keskeistä oli tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2006, 135). Eettisestä näkökulmasta katsottuna tuli aineistoa analysoitaessa pitää huolta siitä, että yksittäistä henkilöä ei tunnisteta.

Aineistoa analysoitaessa käytettiin menetelmänä teemoittelua, eli litteroinnin jälkeen aineisto jaettiin teemoittain haastattelulomakkeen (liite 4) mukaan ja kunkin teeman alle koottiin kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa puhuttiin kyseessä olevasta temasta. Teemat jaoteltiin neljään eri tema-alueeseen, jotka ovat a) Tutkittavien taustatiedot. b) Elämänhallinta. c) Itsenäisyys ja aikuisuus. ja d) Jälkihuolto.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Tutkittavien taustatiedot

Tutkimukseen haastateltiin kolmea jälkihuoltonuorta, joista yksi oli edelleen lastensuojelun jälkihuollon asiakas ja kahdella jälkihuollon asiakkuus oli päättynyt alle puoli vuotta sitten. Nuorista kaksi oli miehiä ja yksi nainen. Iältään he olivat 20-21-vuotiaita. Nuorten jälkihuollon asiakkuus oli kestänyt kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen siten, että yhdellä jälkihuolto oli aloitettu 19-vuotiaana ja kahdella muulla 18-vuotiaana. Ensimmäisenä mainitulla nuorella jälkihuolto oli vielä kesken.

Yksi nuorista asui haastatteluhetkellä vielä lastenkoti Suvilinnan itsenäistymisasunnossa, toinen oli juuri muuttanut omaan vuokra-asuntoon ja kolmas asui yhdessä aviomiehensä kanssa. Yhdellä heistä on lapsi. Kaikki nuorista olivat käyneet peruskoulun. Kaksi nuorista oli valmistunut ammattiin ja kolmannelle oli viimeinen vuosi ammatillisia opintoja meneillään. Haastatteluhetkellä yksi heistä opiskeli, toinen oli äitiyslomalla ja kolmas työtön.

8.2 Nuorten määritelmä elämänhallinnasta ja kokemukset elämänhallintataidoistaan

Tutkittavat määrittelivät elämänhallinnan hyvin selkeästi tarkoittavan käytännön asioiden hallintaa. Elämänhallinnalla tarkoitettiin heidän mielestään sitä, että pystyy asumaan itsenäisesti, huolehtimaan omasta hygieniastaan, opiskelemaan ja huolehtimaan muun muassa siitä, että laskut on maksettu.

”...pystyy hoitaa kaikki tällaset perusasiat niinku esim. laskut ja oman hygienian ja sitten opiskelemaan...” H1

”... no, ehkä sitä et pystyy asumaan itsenäisesti ja niinku... nii et kaikki on vähän niinku hallussa...” H2

Vain yksi tutkittavista mielsi myös taidon ratkaista ongelmia ja sopeutua erilaisiin tilanteisiin niiden vaatimalla tavalla osaksi elämönhallinnan tunnetta.

Tutkittavista kaksi nuorta määritteli elämönhallintataitonsa hyväksi ja kolmas riittäväksi. Yksi nuorista kertoi elämönhallintataitojensa olleen hyvät jo sijaishuolto-paikassa asuessa.

”...ihan hyvät mul on oikeestaan melkeen aina ollukkin kyl, ku mä oon täälläkin asunu...” H2

Toinen taas koki taitonsa hyväksi, vaikka joissakin osa-alueissa oli vielä opittavaa. Tällaiseksi osa-alueeksi hän määritteli muun muassa siivoamisen ja muun taloudenhoidon. Nuoren vastauksesta sai myös sellaisen käsityksen, että nuorta itseään siivoustaitojen puutteellisuus ei häirinnyt läheskään yhtä paljon, kuin hänen omahoitajaansa.

”...et vähän tos siivoomises täytyy ehkä välil vähä panostaa, mut emmä nyt tiedä siitä panostamisesta et, enemmänkin omahoitaja on siitä valittanu mut...” H1

Kolmas koki taitojensa olevan riittävät, mutta kysyttäessä olisiko häntä voitu tukea tässä osa-alueessa enemmän, oli vastaus myöntävä. Tarkennettaessa missä hän olisi erityisesti kaivannut lisää tukea kyseisellä osa-alueella, ei nuori osannut kuitenkaan eritellä mahdollisen tuen tarpeitaan. Kysyttäessä kokivatko nuoret hallitsevansa omaa elämäänsä ja sen sujumista, oli vastaus kaikilla myöntävä.

8.3 Nuorten määritelmä itsenäisyydestä ja aikuisuudesta

Kuten jo luvussa neljä määriteltiin, elämönhallinnan tunne koostuu myös itsenäisyydestä ja aikuisuudesta. Itsenäisyydellä tarkoitettiin nuorten mielestä sitä, että kykenee hoitamaan sellaiset asiat, joiden hoitoa ja hallintaa itsenäiseltä ihmiseltä oletetaan.

”... no et pystyy ihan itse hoitaa ne kaikki...” H3

”...et sä niinku jollain tavalla pystyt tieks niinku tajuamaan ja hoitamaan ne asiat mitä sun täytyy, mitä sulta oletetaan...” H1

Tällaisia asioita olivat esimerkiksi virastoasiat, laskujen ja vuokran maksu, sekä oman asunnon kunnossapitoon liittyvät asiat. Myös oma-aloitteisuus miellettiin osaksi itsenäisyyttä.

”... on ne laskut ja sitten vuokra. Ja sitten semmonen oma-aloitteisuus on myös iso osa sitä...” H1

Itsenäisyys ei kuitenkaan kahden nuoren mielestä tarkoittanut sitä, että pitäisi selviytyä yksin, vaan siihen liitettiin myös taito ja uskallus pyytää apua.

”... niinku että, ainakin suurin piirtein yksinään, että tietty nyt voi pyytää apua jos tarvii...” H2

Nuorten määritelmät aikuisuudesta jakautuivat. Yksi vastaajista mielsi aikuisuuden tarkoittavan tilannetajua ja taitoa sopeutua ja käyttäytyä erilaisten tilanteiden vaatimalla tavalla.

”... et pystyy ajattelemaan vähän sen oman pään ulkopuolel...” H1

Toinen koki aikuisuuden liittyvän oleellisesti äitiyteensä ja siihen, että pystyy pitämään perheestään huolta. Kolmas mielsi aikuisuuden tarkoittavan paljolti samoja asioita, kuin itsenäisyys. Vastaajat kokivat kuitenkin, että ollakseen aikuinen, on oltava myös itsenäinen.

Kysyttäessä nuorilta, kokivatko he olevansa itsenäisiä ja aikuisia, jakautuivat vastaukset hieman. Yksi nuorista koki olevansa itsenäinen, mutta samanaikaisesti hän ei kuitenkaan mielestään vielä täyttänyt aikuisuuden määritelmän asettamia vaatimuksia.

”...kyl mä osaan olla aikuinen jos niinku tarvii olla aikuinen. Mut emmä koe olevani mitenkää niinku rutinoitunut siihen aikuisuuden mittapuulle...” H1

Toinen nuorista koki muuttuneensa itsenäiseksi ja aikuiseksi lapsen saannin myötä.

”...kyyll mä koen. Ainakin nyt kun mulla on toi lapsi...” H2

Kolmas nuorista vastasi olevansa sekä itsenäinen että aikuinen, mutta kysyttäessä perustelua tähän, ei nuori osannut vastata.

8.4 Lastenkoti Suvilinnan jälkihuollon tuen vaikutus nuorten elämönhallintataitoihin ja itsenäistymiseen

Lastenkoti Suvilinnan jälkihuollon tavoitteena on turvata nuoren siirtyminen aikuisuuteen siten, että nuorella on riittävät valmiudet suoriutua itsenäisestä elämästä ja huolehtia oman arkensa sujumisesta. Tämä pyritään saavuttamaan luvussa viisi esitellyn neliportaisen jälkihuolto-ohjelman avulla ja panostamalla omahoitajatyöskentelyyn myös jälkihuoltoon nuoren kanssa.

Sitoutuminen Suvilinnan tarjoamaan jälkihuolto-ohjelmaan on vapaaehtoista, mutta tutkittavat olivat kokeneet hyväksi sitoutua ohjelmaan. Syiksi määriteltiin muun muassa mahdollisuus tuen saantiin sellaisissa asioissa, jotka eivät vielä olleet täysin hallinnassa.

”...et niinku mul oli kumminkin siin vaihees viel vähä opittavaa sellasis tietyis osa-alueis, niinku esim. rahallisis asiois ja just siivoukses...” H1

Kaksi vastaajista koki, että heidän kohdallaan jälkihuoltoon siirtyminen ja itsenäisyyteen valmistelu aloitettiin hyvissä ajoin, mutta kolmas nuori koki, että hänen kohdallaan tämä ei ollut toteutunut hänen toivomallaan tavalla. Kaksi nuorista koki, ettei jälkihuoltoa oltu suunniteltu heidän kanssaan ollenkaan.

”...se vaa niinku tapahtu...” H1

”...ei sitä kai kovinkaan paljon suunniteltu silloin...” H3

Kolmas nuorista oli kuitenkin sitä mieltä, että hänet oli otettu hyvin mukaan jälkihuollon suunnitteluun ja hän koki saaneensa vaikuttaa päätöksiin. Jälkihuollon toteutumiseen vastaajat olivat tyytyväisiä. Jälkihuollon seurantaan, arviointiin ja jälkihuollon lopettamiseen suunnitteluun kaksi nuorista oli täysin tyytyväisiä, mut-

ta kolmas koki, että hänen kanssaan olisi voitu suunnitella tulevaisuutta ja jälkihuollon lopettamista paremmin.

Pääasiassa vastaajat olivat tyytyväisiä saadun tuen määrään ja laatuun. Merkityksellisimmäksi tueksi yksi vastaajista koki omahoitajatyöskentelyn, toinen sen, että aina pystyi soittamaan ja saamaan tukea ongelmatilanteessa ja kolmas sen, että käytiin säännöllisin väliajoin kysymässä kuulumiset.

”...ehkä niinku se, että pysty just kysymään kaikenlaista...” H2

”...toi omahoitaja ehkä. Et se on nyt kaikista eniten ollut läsnä tässä näin, et se on tosi paljon auttanut tietysti, et mun koko tän ajan ollaa tunnettu ni on ollu tosi suuri apu. Jos on tullu jotain ongelmii tai jotain...” H1

Lisäksi kaksi nuorista koki jälkihuollon tuen toteutuneen odotetulla tavalla, mutta kolmas nuorista olisi kaivannut lisää tukea. Kysyttäessä mihin hän olisi erityisesti kaivannut intensiivisempää tukea, nuori vastasi:

”...yleiseen elämänhallintaan...” H3

Nuoret kokivat jälkihuollon tukeneen heidän itsenäistymistään hyvin. Yksi vastaajista kertoi jälkihuollon tukeneen hänen itsenäistymistään erityisesti omaan asuntoon muuttamisessa, toinen taas määritteli jälkihuollon tukeneen häntä omien itsenäistymisvalmiuksien kehittämisessä.

”...no se on nyt ehkä niinku pohjana siellä, mut kyl se on enemmän yksin niinku se mun, et mä oon ite kehittyny siin...” H1

”...no ehkä sillä tavalla just et, no esimerkiksi ensimmäinen kämppäkin, mä sain siihen niinku apua just niinku rahallisesti. Ja sit se vuokratakuu tai se, ni maksettiin just ettei sitä tarvinnu itte. Se oli silleen tosi hyvä...” H2

Kolmas vastaajista taas koki, että jälkihuolto olisi voinut tukea häntä itsenäistymisessä enemmän, mutta hän kertoi myös osan itsenäistymisvaikeuksista johtuneen hänen omasta laiskuudestaan. Lisäksi yksi vastaajista olisi kaivannut lisää omahoitajatunteja jälkihuoltoprosessin aikana.

Haastattelun aikana nuoret toivat esille myös arjen osa-alueita, jotka vaikuttavat oleellisesti elämänhallintaan ja elämänhallintataitoihin. Näitä osa-alueita olivat rahankäyttö, siivous ja kodinhoito, ruokahuolto, virastoissa asiointi ja erilaisten lomakkeiden täyttö, opiskelu ja työssäkäynti, sekä henkinen hyvinvointi ja päivärytmi. Rahankäyttöön kaksi nuorista koki saaneensa tukea riittävästi ja yksi ei ollenkaan. Sama oli huomattavissa myös ruokahuollon kohdalla, kaksi nuorista oli tyytyväisiä saamaansa tuen määrään ja yksi koki jääneensä ilman tukea, kun taas siivoukseen ja kodinhoitoon liittyvään tukeen nuoret olivat tyytyväisiä. Nuoria haastateltaessa kävi ilmi, että kaksi vastaajista oli tyytyväisiä lähes kaikkeen saamaansa jälkihuollon tukeen, kun taas yksi nuorista koki, ettei häntä ollut tuettu lähes missään. Samainen nuori kertoi myös kaivanneensa lisää tukea yleiseen elämänhallintaan, joka sisältää kaikki edellä mainitut elämän ja arjen sujumisen mahdollistavat osa-alueet.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Yhteenveto tutkimustuloksista

Kokonaisuudessaan tutkimuksen nuoret mielsivät elämänhallinnan tarkoittavan ulkoisten tekijöiden hallintaa. Luvussa neljä esitellyn Roosin (1987) teorian mukaan näitä tekijöitä ovat muun muassa aineellisen vaurauden ja taloudellisen riippumattomuuden tavoittelu, jotka Huotari (2010) tutkimuksessaan määrittelee osaksi itsenäisyyttä ja aikuisuutta. Huotarin mukaan osa itsenäisyyttä on myös kyky elää itsenäistä elämää muiden ihmisten kanssa ja kyky pitää huolta sosiaalisista suhteistaan. Nämä taidot taas osaltaan rakentuvat elämänhallintataitojen avulla.

Tutkittavien määrittelemät itsenäinen asuminen, opiskelu ja laskujen maksu sisältyvät kaikki ulkoisen elämänhallinnan tunteeseen. Nuoret siis kokivat, että pystyvät hallitsemaan kyseiset asiat ilman ulkopuolisten tekijöiden vaikutusta. Sisäinen elämänhallinnan tunne näyttäisi kuitenkin olevan vielä nuorilla löytymättä, sillä vain yksi heistä määritteli sisäiseen elämänhallintaan olennaisesti kuuluvan kyvyn sopeutua erilaisiin tilanteisiin ja kyvyn ratkaista ongelmia, osaksi elämänhallinnan määritelmää. Tutkimustulosten mukaan Collinsin (2001) teoria resilienssin, eli pärjäävyyden, tunteesta ei täyty tutkimuksen nuorten kohdalla, sillä resilienssin tunne vaatii tuekseen hyvät sisäisen elämänhallinnan taidot.

Tutkimuksen nuoret elävät varhaisaikuisuuden vaihetta, joka sijoittuu ikävuosien 20-40 välille. Osaksi he elävät myös samanaikaisesti myöhäisnuoruuden vaihetta, sillä nuoruusiän on Aalbergin ja Siimeksen (2007) mukaan määritelty päättyvän vasta 22-vuotiaana. Havighurstin ja Eriksonin kehitysteorioiden mukaan nuoren tulee täyttää tietyt kehitystehtävät voidakseen saavuttaa itsenäisen aikuisuuden. Nämä kehitystehtävät liittyvät identiteetin rakentamiseen, sosiaaliin rooleihin ja suhteisiin, henkilökohtaisiin tavoitteisiin, biologiseen kehitykseen ja egon toimintaan. Tutkittavien vastausten perusteella näyttäisi, etteivät kaikki kehitystehtävät ole vielä heidän kohdallaan täytyneet, mikä osaltaan voi selittää myös vastaajien sisäisen elämänhallinnan tunteen löytymättömyyden.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että jälkihuolto on tärkeä osa nuoren taivalta, niin elämänhallintataitojen kehittymisessä, kuin itsenäistymisessä ja aikuistumisessa. Toki tämä tutkimus kohdistui vain lastenkoti Suvilinnan jälkihuoltoon, mutta tulokset olivat positiivisia. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan Suvilinnan jälkihuollossa ei juurikaan ole epäkohtia tai asioita, joihin nuoret olisivat tyytymättömiä.

9.2 Vertailua aikaisempiin tutkimustuloksiin

Rauni Huotari (2010) on pro gradu tutkielmassaan tutkinut lastensuojelun jälkihuoltoa nuoren itsenäistymisen tukijana haastatteleamalla sekä jälkihuoltonuoria että jälkihuollon sosiaalityöntekijöitä ja ohjaajia. Huotarin tutkimuksen mukaan itsenäistyminen nähtiin omien arkipäiväisten asioiden hoitona. Tällaisiksi asioiksi tutkimuksen nuoret määrittelivät oman asunnon hoidon ja siivouksen, pyykin pesun ja laskujen sekä vuokran maksun. Lisäksi itsenäisyys nähtiin taloudellisena riippumattomuutena ja prosessina, jonka aikana nuori rakentaa omaa elämäänsä. (Huotari 2010, 56.) Tutkimuksen nuorilla oli nähtävissä merkkejä ulkoisen elämänhallinnan taidoista, mutta sisäinen elämänhallinnan tunne oli monilla vielä löytymättä.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat suurelta osin yhteneväiset Huotarin tutkimuksen tulosten kanssa. Molemmissa tutkimuksissa tuli esille, että kohderyhmien nuorten sisäisen elämänhallinnan taidot ovat puutteellisia. Pieniä eroavaisuuksia löytyy kuitenkin. Nämä eroavaisuudet liittyvät nuorten määritelmään itsenäisyydestä. Tämän tutkimuksen nuoret näkivät myös oma-aloitteisuuden ja uskalluksen pyytää apua osana itsenäisyyttä, toisin kuin Huotarin tutkimuksen nuoret.

Jenni Hakoniemi (2013) on myös tutkinut lastensuojelun jälkihuoltoa nuorten itsenäistymisen tukijana. Hakoniemen tutkimuksen kohderyhmänä toimivat lastensuojeluyksikkö Pihakoivun jälkihuoltonuoret. Hakoniemi määrittelee tutkimuksessaan Pihakoivun jälkihuoltopalvelun tiiviimmäksi, toisin kuin joissakin aiemmissa tutkimuksissa, joiden mukaan monissa kunnissa jälkihuolto on suu-

relta osin vain sosiaalityöntekijöiden vastuulla, eikä nuorella ole omaa jälkihuollon työntekijää. Tällaisia tutkimuksia ovat muun muassa Tiina Himmasen & Kaisa Korhosen (2007) ja Hanna Härkösen (2003) tutkimukset. Hakoniemen tutkimuksen mukaan Pihakoivun jälkihuolto pureutuu jokapäiväisiin asioihin ja niiden hoitoon, pyykin pesusta palavereihin. Tämä on yhteneväistä myös tämän tutkimuksen ja lastenkoti Suvilinnan tarjoaman jälkihuolto-ohjelman kanssa. Usein jälkihuolto mielletään nuorten silmissä vain taloudelliseksi tueksi, mutta Hakoniemen tutkimustulokset osoittavat, että nuori tarvitsee muutakin tukea itsenäistyäkseen ja voidakseen kehittää elämähallintataitojaan.

10 POHDINTA

10.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tieteellinen tutkimus on eettisesti luotettavaa ja uskottavaa vain, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Lisäksi hyvä tieteellinen tutkimus edellyttää, että tutkija noudattaa tiedeyhteisön tunnistamia toimintatapoja. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tämän tutkimuksen eettisissä kysymyksissä tuli pohtia tutkijaan ja tutkimusorganisaatioon liittyviä kysymyksiä, tutkijan ja tutkittavien väliseen suhteeseen liittyviä kysymyksiä ja aineistoon liittyviä kysymyksiä. Tutkimuksen tulokset saatettiin laajempaan arviointiin julkaisemalla vastaukset. Kun tutkimus oli valmis kaikki tutkimusaineisto hävitettiin asianmukaisesti. Lupa tutkimuksen toteuttamiseen anottiin Pelastakaa Lapset Ry:ltä keväällä 2014 (liite 1 & liite 1(2)).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista ei ole olemassa yksiselitteisiä ohjeita. Tässä tutkimusraportissa kuvataan tutkimusprosessia kokonaisuudessaan mahdollisimman tarkasti ja monipuolisesti. Tutkimuksen etenemisen ja eri vaiheiden yksityiskohtaisen kuvaamisen tavoitteena oli lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja tehdä sen arviointi myös lukijalle mahdolliseksi. Yksi keskeinen vaihe tutkimuksen luotettavuuden kannalta oli analyysivaihe. Analyysivaiheeseen liittyvinä riskitekijöinä voitiin pitää tutkijan oman taustan tai aiempien kokemusten vaikutusta aineiston käsittelyssä (Boeije 2010, 167, 175-176), joten tässä tutkimuksessa omat kokemukset ja taustat pyrittiin ylittämään kiinnittämällä huomiota aineiston huolelliseen käsittelyyn.

Laadullinen tutkimus tulee tehdä rehellisesti ja puolueettomasti, niin ettei vastaajille aiheudu tutkimuksesta haittaa (Heikkilä 2008, 29). Tärkeitä eettisiä periaatteita tässä tutkimuksessa olivat osallistujien vapaaehtoisuus ja mahdollisuus keskeyttää tutkimus niin halutessaan, osallistujien anonymiteetin säilyminen ja luottamuksellisuus (Janhonen & Nikkonen 2011, 39).

Laadullisen tutkimuksen eettinen vastuu pitää sisällään tutkimuksen kaikkien vaiheiden tarkan ja rehellisen toteuttamisen, sekä totuudenmukaisen dokumentoinnin (Krause & Kiikkala 1996, 64-67). Jotta laadullista tutkimusta voisi pitää luotettavana, on sen täytettävä eräitä kriteereitä, joita ovat muun muassa uskotavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistuvuus (Eskola & Suoranta 1998, 212-213). Koska tässä tutkimuksessa kohderyhmä oli pieni ja rajattu lastenkoti Suvilinnan jälkihuoltoon, ei tuloksia voi yleistää, jolloin niiden luotettavuutta on myös vaikea todentaa. Vaikka tutkimuksen tulokset eivät ole yleistettävissä kohderyhmän rajauksesta ja pienuudesta johtuen, voidaan tuloksia kuitenkin käyttää lastenkoti Suvilinnan tarjoaman jälkihuollon kehittämiseen.

10.2 Pohdintaa

Aloittaessani tutkimuksen tekoa huomasin, miten vaikeaa jälkihuoltoa käsitteleviä tutkimuksia oli löytää. Nuorten itsenäistymistä ja nuorten käsityksiä itsenäistymisestä oli kyllä yleisellä tasolla tutkittu, mutta jälkihuoltoon kohdistuvia tutkimuksia oli erityisen vaikea löytää. Uskoakseni tämä johtui siitä, että lastensuojelun jälkihuoltoa on tutkittu hyvin vähän. Myös elämänhallintaa koskevia tutkimuksia oli yllättävän vaikea löytää. Itsenäisyyttä ja aikuisuutta, jotka liittyvät elämänhallintaan, on kuitenkin tutkittu jonkin verran, ja niitä koskevista tutkimuksista sainkin tarvittavaa tietoa elämänhallinnasta.

Elämänhallinta nähtiin kahtena osa-alueena, ulkoisena ja sisäisenä, mutta osa aiemmista tutkimuksista, kuten myös omat tutkimustuloksenikaan, eivät tue tätä väitettä. Huotarinen (2010) tutkimuksen nuorilla oli nähtävissä ulkoisen elämänhallinnan merkkejä ja elämänhallinnan miellettiin tarkoittavan muun muassa taloudellista riippumattomuutta, joka liitetään myös itsenäisyyteen. Myös oman tutkimukseni nuoret mielsivät elämänhallinnan tarkoittavan ulkoiseen elämänhallintaan kuuluvia asioita, mutta sisäinen elämänhallinta oli vielä hukassa. Tätä tukee esimerkiksi se, että vain yksi tutkimukseni nuorista puhui aikuisuutta käsiteltäessä erilaisiin tilanteisiin sopeutumisesta ja kyvystä ratkaista ongelmia.

Keskustellessani tutkimukseni nuorten kanssa lastenkoti Suvilinnan tarjoaman jälkihuollon vaikutuksesta nuorten itsenäistymiseen ja elämänhallintataitoihin huomasin, että vaikka jälkihuollon tuki on tiivistä ja pureutuu jokapäiväisten asioiden hoitoon, niin pääosin nämä asiat osuvat ulkoisen elämänhallinnan alueen taitoihin ja tarpeisiin. Haastattelujen yhteydessä kysyin nuorilta myös miten jälkihuoltoa voisi kehittää. Nuoret kertoivat, että jälkihuoltoa voisi laajentaa ja tapaamiskertoja jälkihuollon työntekijän kanssa voisi olla enemmän. Omien huomioideni perusteella olettaisinkin, että jälkihuollon laajennus voisi kohdistua sisäisen elämänhallinnan sisältämien taitojen huomioon ottoon. Myös tapaamiskertojen lisääminen voisi kertoa siitä, että nuori kaipaa aikuisen läsnäoloa ja tukea matkallaan itsenäiseksi aikuiseksi, vaikka jälkihuollon työntekijän silmissä vaikuttaisikin jo oma-aloitteiselta ja itsenäiseltä nuorelta aikuiselta.

Haastattelujen perusteella aineiston kokoaminen oli osittain hankalaa. Kahdelta haastateltavalta sain hyviä ja kohtuullisen laajoja vastauksia, mutta kolmas haastateltava vastasi lyhyesti ja lähes samalla tavalla jokaiseen kysymykseeni. Litteroitua haastattelumateriaalia läpikäydessäni jouduin siis käyttämään myös hyvin paljon rivien välistä lukutaitoa. Mikäli voisin tehdä tutkimusaineiston koonnin uudestaan, haastattelin nuoria useamman kuin yhden kerran. Oletan, että näin saisin laajempia ja syväluotaavampia vastauksia. Tämän tutkimuksen kohdalla yhden kerran haastattelu johtui aikataulullisista syistä. Aineiston analyysissä oli myös haastavaa se, etten tiennyt mistä nuorten asenteet ja arvot esimerkiksi raha-asioihin ja työhön tai opiskeluun kumpusivat, joten aineistoa analysoidessani jouduin tekemään teoretietoon itsenäistyvien nuorten haasteista pohjautuvia oletuksia. Lisäksi haastateltavien vähäinen määrä aiheutti omat haasteensa tutkimuksen teossa ja tulosten yleistettävyydessä.

Tutkimuksen tekeminen oli kuitenkin mielenkiintoista ja mielekästä. Nuorten erilaiset määritelmät ja kokemukset jälkihuollosta ja sen tarjoamasta tuesta herättivät myös omia ajatuksia ja pohdintaa itsenäistymisestä, omista elämänhallintataidoista ja aikuisuudesta. Lisäksi jäin pohtimaan, miten erilaiset valmiudet kotoa lähtevällä nuorella on itsenäistyä, kuin lastensuojelun jälkihuolto- nuorella. Sosionomin ammatillisen kasvun näkökulmasta tämä olisi mielenkiintoinen tut-

kimuksen aihe, koska silloin saataisiin vielä enemmän kaivattua tietoa jälkihuollosta. Myös kehittämishanke liittyen lastenkotien tarjoaman jälkihuollon tuen kohdistamisalueisiin itsenäistymisen ja elämänhallinnan osa-alueilla voisi olla mielenkiintoinen ja ajankohtainen.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.
- Aapola, Sinikka & Ketokivi, Kaisa (toim.) 2013. Polkuja ja poikkeamia – Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 56. Helsinki. Unigrafia.
- Boeije, Hennie 2010. Analysis in Qualitative Research. London. SAGE
- Brink, J. Pamela & Wood, J. Marilyn 2005. Basic steps in planning nursing research. From question to proposal. Boston. Jones and Bartlett.
- Collins, Mary Elizabeth 2001. Transition to adulthood for vulnerable youths: A review of research and implications for policy. The Social Service Review 75 (2).
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere. Vastapaino.
- Fontana, Andrea & Prokos, Anastasia 2007. The interview. From formal to postmodern. Walnut Creek. Left coast press.
- Hakoniemi, Jenni 2013. Lastensuojelun jälkihuolto nuorten itsenäistymistä tukemassa. Sosiaalialan koulutusohjelma. Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- HE 252/2006. Hallituksen esitys Eduskunnalle lastensuojelulaeiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi. Saatavissa <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060252>
- Heikkilä, Tarja 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita.
- Heikkonen, Kirsi & Välikangas, Heinituuli 2011. Elämänhallinta yksilön kokemuksena. Pulinapaja-projektin merkitys nuorten elämänhallinnan kokemukselle. Kasvatuspsykologian pro-gradu tutkielma. Oulun yliopisto.
- Himmanen, Tiina & Korhonen, Kaisa 2007. Jälkihuolto – porras itsenäiseen elämään? Selvitys Jyväskylän kaupungin lastensuojelun jälkihuollon nykytilasta ja kehittämissaasteista. Sosiaalialan koulutusohjelma. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Honkinen, Päivi-Leena 2009. Nuorten koherenssin tunne: Mittaaminen, ennustavat tekijät, seuraukset. Turun yliopisto. Painosalama Oy.
- Huotari, Rauni 2010. Omillaan toimeen tuleva aikuinen? Lastensuojelun jälkihuolto nuoren itsenäistymisen tukijana. Sosiaalityön pro gradu tutkielma.
- Härkönen, Hanna 2003. Tavataanko toimistolla? Lastensuojelun jälkihuollon toteuttaminen täysi-ikäisten kohdalla. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Pro gradu tutkielma.

Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja 2011. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva. WS Bookwell Oy.

Järvikoski, Aila 1996. Sisäinen elämänhallinta ja sosiaaliset paineet. Teoksessa R., Raitasalo (toim.) Elämänhallintaa etsimässä. Helsinki. Kansaneläkelaitos.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki. WSOY.

Krause, Kaisa & Kiikkala, Irma 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. Helsinki. Kirjayhtymä.

Laaksonen, Sari (toim.) 2004. Jälkihuolto-opas. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 17. Lastensuojelun Keskusliitto ry. Helsinki. Gummerus.

Lastenkoti Suvilinnan perehdytyskansio 2014.

Lastensuojelulaki 417/2007. Finlex. Viitattu 05.05.2014. www.finlex.fi > Lainsäädäntö > Ajantasainen lainsäädäntö > Vuosi 2007 > 13.4.2007/417

Nurmi, Jan-Erik, Ahonen, Timo, Lyytinen, Heikki & Paula, Pulkkinen, Lea, Ruoppila, Isto 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Pelastakaa Lapset ry. Viitattu 05.05.2014. www.pelastakaalapset.fi > Toiminta > Lastensuojelutyö > Lastenkotitoiminta > Lastenkoti Suvilinna

Riihinen, Olavi 1996. Elämänhallinta-käsitteen erittelyä ja ongelmia. Teoksessa R., Raitasalo (toim.) Elämänhallintaa etsimässä. Helsinki. Kansaneläkelaitos.

Roos, J.P 1987. Suomalainen elämä. Hämeenlinna. Karisto Oy.

Räty, Tapio 2012. Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. Porvoo. Bookwell Oy.

Saastamoinen, Kati 2010. Lapsen asema sijaishuollossa – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki. Edita Prima Oy.

Sosiaaliportti. Viitattu 07.05.2014. www.sosiaaliportti.fi > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessi > Sijaishuolto

Sosiaaliportti. Viitattu 08.05.2014. www.sosiaaliportti.fi > Lapset ja perheet > Nuoruus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2013. Lastensuojelu 2012. Viitattu 30.01.2014. www.thl.fi/tilastot/lastensuojelu > Tilastoraportti 30/2013

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi

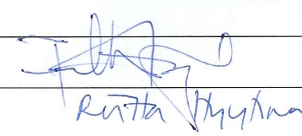
Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavissa http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlaycontext=fi/ohjeet-ja-julkaisut

Pelastakaa Lapset Ry:n tutkimuslupahakemus

 Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen		
TUTKIMUSLUPAHAKEMUS		
Hakijan hakijoiden nimi/ nimet Saara Sofia Salonen	puhelin 044 - 205 1858	
osoite Kotarantie 26 B 67 20100 Turku		
sähköpostiosoite saara.salonen@students.turkuamk.fi		
oppilaitos		
☐ yliopisto	☐ muu korkeakoulu	☐ keskiasteen / ammatillinen koulu
☒ ammattikorkeakoulu	☐ muu oppilaitos	☐ muu taustayhteisö
tutkimuksen ohjaaja Laura Närvi		
toimipaikka ja osoite Turun ammattikorkeakoulu Ruiskatu 8 20720 Turku		puhelin 044 - 907 4559
oppiarvo / ammatti		
Tuntiopettaja (päätoiminen)		
tutkimuksen nimi ja aihe lyhyesti kuvattuna Tutkimuksen nimi: Jälkihuoltoon tukea elämäntaitojen kehittämiseen Aihe: Tavoitteena tutkia miten lastensuojelun jälkihuolto tukee nuoren itsenäistymistä ja elämäntaitojen kehittämistä		
tutkimuksen kohderyhmä Laestenkoti Suvilinnan kolme jälkihuollon sopimuksen piirissä olevaa nuorta sekä kaksi jälkihuoltosopimuksen piiristä poistunutta nuorta.		
tutkimussuunnitelman hyväksymispäivämäärä oppi-/tutkimuslaitoksessa 17.03.2014		
tutkimuksen tyyppi		
☐ väitöskirja	☐ lisensiaattitutkimus	☐ Pro Gradu
☐ ammatillinen opinnäyte	☒ muu opinnäyte	☐ muu, mikä
Pääasiallinen tutkimustapa/ -menetelmä		
☐ kysely	☒ haastattelut	☐ asiakirja- tai tilastoanalyysi
☐ koeasetelma	☐ havainnointi	☐ muu, mikä
Aineiston suunniteltu keruu-aika 01.09.2014	päättyy 30.09.2014	tutkimuksen arvioitu valmistumisaika 10.11.2014
Tarvitsevat salassa pidettävät asiakirjatiedot, mitä tietoja ja mistä		
Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot kuten haastatteluin ja kyselyin saatavat tiedot, mallit yhteydenottokirjeistä ja suostumusasiakirjoista liitteeksi Haastattelut nauhoitetaan.		
tutkimusaineiston suojaus, missä säilytetään, ATK:lla käsiteltävän aineiston suojaustapa (mahdollisesti käyttäjätunnukset, salasana yms.) Tutkimusaineisto säilytetään opiskelijan henkilökohtaisella tietokoneella. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusaineisto hävitetään asiaankuuluvalla tavalla.		

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

tunnistetiedot ☐ tunnistetiedot poistetaan analysointivaiheessa		☐ tunnistetiedot säilytetään ja analysoidaan
perustelut tunnistetietojen säilyttämiselle		
tutkimusrekisterin hävittäminen ☐ tutkimusrekisteri hävitetään, kun henkilötiedot eivät enää ole tarpeen tutkimuksen suorittamiseksi tai tulosten asianmukaisuuden varmistamiseksi ☐ kaikki tunnistetiedot hävitetään		
tutkimusrekisterin arkistointi ☐ ilman tunnistetietoja ☐ tunnistetiedoin arkistolaisa tarkoitetun viranomaisen aineistona arkistolain säännösten nojalla arkistonmuodostussuunnitelman mukaisesti ☐ tunnistetiedoin kansallisarkiston luvalla		
Arvioitu Pelastakaa Lapset ry:n työpanos ja aiheutuvat kustannukset järjestölle		
Ei kustannuksia.		
sitoumukset Minä allekirjoittanut vakuutan noudattavani sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta annetun lain 14 §:ssä säädettyä asiakirjasalaisuutta sekä saman lain 15 §:ssä säädettyä vaihtolovelvollisuutta ja hyväksikäyttökieltoa niiden tietojen osalta, jotka olen saanut tehdessäni tutkimusta Pelastakaa Lapset ry:ssä. Hakija sitoutuu lisäksi luovuttamaan yhden kappaleen valmistuneesta tutkimuksesta Pelastakaa Lapset ry:n keskuistomiston kirjastoon.		
allekirjoitukset salassa pidettäviä tietoja käsitteleviltä henkilöiltä		
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus
paikka ja pvm	allekirjoitus ja nimenselvennys	henkilötunnus
paikka ja pvm	hakijan allekirjoitus ja nimenselvennys Saara Salonen	
Päätös ☒ tutkimuslupa hyväksytty ☐ tutkimuslupa hylätty Mahdolliset lisäehdot:		
yhteyshenkilö Pelastakaa Lapset ry:ssä		
paikka ja pvm	päättäjien allekirjoitukset ja nimenselvennykset	
Helsinki 26.5.14	 Petri Tammi Riitta Mylly	
jakelu ☒ hakijalle ☐ Pelastakaa Lapset ry:n yhteyshenkilölle ☐ oppilaitoksen tutkimuksen ohjaajalle		
Liitteet		

Tutkimuslupahakemuksen saatekirje

Saara Salonen

SAATEKIRJE

Terveysten ja hyvinvoinnin tulosalue

30.04.2014

Sosiaalialan koulutusohjelma

20520 Turun ammattikorkeakoulu

Lastenkotitoiminnan päällikkö

Anu Lehto

Pelastakaa Lapset ry – Rädda Barnen

Koskelantie 38 PL 95

00601 Helsinki

Olen sosiaalialan opiskelija Turun ammattikorkeakoulun terveyden ja hyvinvoinnin tulosalueelta. Teen opinnäytetyön, jossa tutkin lastensuojelun jälkihuolto- ja lastensuojelun kokemuksia elämönhallintataidoistaan. Opinnäytetyö on lastenkoti Suvilinnalle tehtävä selvitystyö heidän jälkihuolto-ohjelmansa vaikutuksesta itsenäistyvän nuoren elämönhallintataitoihin. Pyydän lupaa kerätä tutkimusaineistoni.

Hyvät elämönhallintataidot ovat keskeinen osa itsenäistymistä. Tässä tutkimuksessa elämönhallinnan käsitteellä tarkoitetaan sitä, että nuori selviytyy arjestaan, asettaa tulevaisuudelleen tavoitteita ja luottaa siihen, että voi itse ohjata elämäänsä. Tutkimussuunnitelmastani (liite 1) selviää tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja toteutus. Aineisto kerätään yksilöhaastatteluina. Aineisto on tarkoitus kerätä alkusyksystä 2014. Tutkimus valmistuu syksyllä 2014. Tutkimus ei aiheuta järjestölle kustannuksia. Aineisto kerätään vain tätä tutkimusta varten ja haastateltavien anonyymiteetti säilyy tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Tämä tutkimus on tärkeä, sillä lisääntyneestä lastensuojelun tarpeesta huolimatta lastensuojelun tutkimus Suomessa on vähäistä ja jälkihuolto on siitä erityisen vähän tutkittu alue. Vastaan mielelläni tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Tutkimustani ohjaa Turun ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opettaja Laura Närvi p. 044 - 907 4559.

Ystävällisin terveisin

Saara Salonen

044 – 205 1858

saara.salonen@students.turkuamk.fi

Liite 1 Tutkimussuunnitelma

Liite 2 Tutkimuslupahakemus

Tutkimussuunnitelma

Saara Salonen
Sosiaalialan koulutusohjelma
20520 Turun ammattikorkeakoulu
saara.salonen@students.turkuamk.fi

TUTKIMUSSUUNNITELMA
30.04.2014

LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTONUORTEN KOKEMUKSIA ELÄMÄNHALLINTATAIDOISTAAN

TUTKIMUKSEN TAUSTA

Hyvät elämönhallintataidot ovat keskeinen osa itsenäistymistä. Tässä tutkimuksessa elämönhallinnan käsitteellä tarkoitetaan sitä, että nuori selviytyy arjestaan, asettaa tulevaisuudelleen tavoitteita ja luottaa siihen, että voi itse ohjata elämäänsä. Elämönhallinta on käsite, joka pitää sisällään kaikki elämän osa-alueet kuten työn, koulutuksen, asumisen, sosiaaliset suhteet, perhetilanteen, terveyden ja taloudellisen tilanteen. Elämönhallintaa voidaan siis pitää eräänlaisena sateenvarjokäsitteenä, jonka alle lukeutuu laaja käsitteiden ja osa-alueiden joukko ja sitä käytetään arkikielessäkin useissa eri yhteyksissä (Järviskoski 1996, 35-36). Elämönhallinnan tunnetta voidaan pitää yhtenä elämän perustarpeista (Heikkonen & Välikangas 2011, 1-5). Se on tilannesidonnaista ja mahdollista myös menettää hetkellisesti. Lisäksi minäkuva ja itsetunto liittyvät elämönhallinnan tunteeseen hyvin vahvasti (Keltikangas-Järvinen 2008, 15-17).

Elämönhallintaa käsitellään usein sisäisenä ja ulkoisena elämönhallintana. Ulkoisesta elämönhallinnasta on kyse silloin, kun ihminen pystyy ohjaamaan elämänsä kulkua ilman, että siihen ovat vaikuttaneet monet hänen itsensä ulkopuoliset tekijät. Ulkoisen elämönhallinnan saavuttaminen on yksi länsimaisen elämän tärkeimmistä tavoitteista. Siihen liitetään usein koulutus ja taloudellinen vauraus. Sisäinen elämönhallinta tarkoittaa tunteiden käsittelyä, ongelmien ratkaisua ja sopeutumiskykyä. (Roos 1987, 65-66.) Ulkoinen ja sisäinen elämän

hallinta on hänen ympäristönsä ja sisäisen rakenteensa välistä vuorovaikutusta. Elämäntaitojen hallinta on kokonaisuus jossa on sekä ulkoisia että sisäisiä edellytyksiä. (Riihinen 1996, 29-30.)

TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämä tutkimus on lastenkoti Suvilinnalle tehtävä selvitystyö heidän jälkihuolto-ohjelmansa vaikutuksesta itsenäistyvän nuoren elämäntaitoihin. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata jälkihuoltoa ja nuoren elämäntaitoja, tavoitteena on tuottaa tietoa siitä, miten jälkihuolto tukee nuorta hänen elämäntaitoissaan ja itsenäistymisessään. Tutkimus on tärkeä, sillä lisääntyneestä lastensuojelun tarpeesta huolimatta lastensuojelun tutkimus on Suomessa vähäistä ja jälkihuolto on siitä erityisen vähän tutkittu aihe.

Tutkimuksessa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaisiksi Suvilinnan jälkihuollon piirissä tällä hetkellä olevat nuoret ja sen piiristä poistuneet nuoret kokevat elämäntaitojensa?
2. Miten Suvilinnan jälkihuollon piirissä olevat nuoret ja sen piiristä poistuneet nuoret kokevat jälkihuollon tuen vaikuttaneen elämäntaitoihinsa?
3. Mitä nuorten mielestä elämäntaitojen ja elämäntaitoilla tarkoitetaan?

TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS

Tutkimus toteutetaan kasvokkaisina yksilöhaastatteluina ja aineisto kerätään lastenkoti Suvilinnan jälkihuollon sopimuksen piirissä olevilta ja siitä poistuneilta nuorilta. Tähän tutkimukseen osallistuvat nuoret on valittu harkinnanvaraisesti. Tutkimuksen aineisto analysoidaan laadullisesti.

Tutkimus aloitetaan keväällä 2014 tutkimusluvan anomisella Pelastakaa Lapset ry:ltä. Tutkimus ei aiheuta Pelastakaa Lapset ry:lle tai lastenkoti Suvilinnalle

kustannuksia. Tutkimus raportoidaan Turun ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelman opinnäytetyönä syksyllä 2014. Raportti lähetetään lastenkoti Suvilinnaan ja Pelastakaa Lapset ry:lle.

TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tutkimuksen eettisissä kysymyksissä tulee pohtia tutkijan ja tutkimusorganisaatioon liittyviä kysymyksiä, tutkijan ja tutkittavien väliseen suhteeseen liittyviä kysymyksiä ja aineistoon liittyviä kysymyksiä (Anttila 2005). Haastattelut tehdään nimettöminä, jolloin tutkittavien anonymiteetti säilyy. Tutkimusta varten pyydetään lupa Pelastakaa Lapset ry:ltä ja tutkimukseen osallistuvilta nuorilta. Tutkittavien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heillä on mahdollisuus keskeyttää tutkimus halutessaan. Tutkimuksen tarkoituksesta kerrotaan tutkittaville sekä tutkimusluvan anomisen että haastattelun yhteydessä. Tutkimusaineiston analyysi tehdään tieteellisesti, luotettavasti hyödyntäen kerättyä aineistoa. Tutkimuksen tulokset saatetaan laajempaan arviointiin julkaisemalla vastaukset. Tutkimuksen ollessa valmis kaikki tutkimusaineisto hävitetään asianmukaisesti. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

LÄHTEET

Anttila, Pirkko 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina. Akatiimi Oy

Heikkonen, Kirsi & Välikangas, Heinituuli 2011. Elämänhallinta yksilön kokemuksena. Pulinapaja-projektin merkitys nuorten elämänhallinnan kokemukselle. Kasvatuspsykologian pro-gradu tutkielma. Oulun yliopisto.

Järvikoski, Aila 1996. Sisäinen elämänhallinta ja sosiaaliset paineet. Teoksessa R., Raitasalo (toim.) Elämänhallintaa etsimässä. Helsinki. Kansaneläkelaitos.

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki. WSOY.

Riihinen, Olavi 1996. Elämänhallinta – käsitteen erittelyä ja ongelmia. Teoksessa Raimo Raitasalo (toim.) 1996. Elämänhallintaa etsimässä. Kansaneläkelaitos. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus 13. Helsinki. Kansaneläkelaitos.

Roos, Jeja-Pekka 1987. Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäntavoista. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki. Karisto.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Saatavissa http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut

Teemahaastattelurunko

TAUSTATIEDOT

- Ikä?
- Sukupuoli?
- Koulutus-, työ- ja ammattitiedot?
- Kuinka kauan aikaa jälkihuollon alkamisesta/päättymisestä?

ELÄMÄNHALLINTA

- Mitä mielestäsi elämönhallinnalla tarkoitetaan?
- Millaiset omat elämönhallintataitosi ovat?
- Koetko pystyväsi hallitsemaan omaa elämääsi?

ITSENÄISTYMINEN JA AIKUISUUS

- Mitä itsenäistymisellä ja itsenäisyydellä mielestäsi tarkoitetaan?
- Mitä aikuisuudella mielestäsi tarkoitetaan?
- Koetko olevasi itsenäinen?
- Koetko olevasi aikuinen?
- Millaista on asua yksin? Mikä on parasta, mikä kurjinta?
- Miltä tuntui lähteä Suvilinnasta?
- Mitkä asiat tulivat uutena muutettuasi?

JÄLKIHUOLTO

- Miksi päätit sitoutua Suvilinnan tarjoamaan jälkihuoltoon?
- Miten jälkihuoltoa suunniteltiin kanssasi?
- Miten jälkihuolto mielestäsi toteutuu/toteutui?
- Miten usein tapaat/tapasit jälkihuollon työntekijääsi?
- Mitä teette/teitte yhdessä?
- Miten jälkihuollon seuranta ja arviointi on toteutunut/toteutui?
- Miten jälkihuolto tukee/tuki itsenäistymistäsi?
- Mikä sujuu hyvin, missä tarvitset/tarvitsit tukea?
- Millaista tukea saat/sait?
- Olisiko jälkihuolto voinut tukea sinua enemmän? Jos, niin missä ja miten?
- Olisiko sinua voitu "valmistella" itsenäistymiseen jo ennen jälkihuoltoon siirtymistä paremmin?
- Millainen saamasi tuki on/oli sinulle kaikkein merkityksellisintä?
- Miten Suvilinnan jälkihuoltoa voisi mielestäsi kehittää?